

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 25/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä marraskuuta 2008 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta (HE 190/2008 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Tapio Puurunen, oikeusministeriö
- poliisiylitarkastaja Marja Kartila ja ylitarkastaja Timo Riissanen, sisäasiainministeriö
- tulliylitarkastaja Juha Vilkkö, Tullihallitus
- professori Kaarlo Tuori.

Lisäksi kirjallisen lausunnot ovat antaneet

- tietosuojavaltuutettu
- valtiovarainministeriö
- professori Olli Mäenpää.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn neuvoston puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta. Lailla pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehty neuvoston puitepäättös.

Puitepäättöksessä vahvistetaan säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaiset voivat tehokkaasti ja nopeasti vaihtaa olemassa olevia tietoja ja tiedustelutietoja rikostutkinnan tai rikostiedusteluoperaation toteuttamiseksi. Ehdotetulla lailla säädettäisiin puitepäättöksen säännökset Suomessa lakina noudatettaviksi ja annettaisiin eräitä tarkentavia säännöksiä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 18 päivänä joulukuuta 2008.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen tarkoituksena on panna kansallisesti täytäntöön Euroopan neuvoston puitepäättös EU:n jäsenvaltioiden sekä Islannin, Norjan ja Sveitsin lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta (2006/960/YOS). Puitepäättöksen keskeisenä tavoitteena on, että kansalliset lainvalvontaviranomaiset voivat tehokkaasti ja nopeasti vaihtaa niiden hallussa tai saatavilla olevia tietoja ja tiedustelutietoja rikostutkinnan tai rikostiedusteluoperaation toteuttamiseksi. Sääntelyn lähtökohtana on, että tiedon luovuttaminen toisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle on mahdollista samoin edellytyksin kuin kansalliselle toimivaltaiselle viranomaiselle.

Puitepäättöksen tavoitteena on myös tehostaa ja helpottaa tietojen vaihtoa nykyisestä määrittelemällä sille tarkat ja lyhyehköt määräajat, karsimalla kieltäytymisperusteita ja määrittelemällä velvoite oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen. Tietojen vaihto voisi tapahtua minkä tahansa lainvalvontaviranomaisen väliseen kansainväliseen yhteistyöhön tarkoitetun kanavan kautta. Puitepäättöksessä tarkoitettuja toimivaltaisia lainvalvontaviranomaisia Suomessa ovat poliisi, tullilaitos ja rajavartiolaitos.

Tietosuojaan toteuttaminen

Puitepäättöksen toteuttamisessa korostuvat tietosuojaan liittyvät vaatimukset. Käsiteltävän puitepäättöksen toteuttamisessa tulee ns. III pilarin tietosuojuipuitepäättöksellä olemaan huomattava merkitys. Tietosuojuipuitepäättöksessä, joka on hyväksytty 27.11.2008, määritellään yleiset standardit henkilötietojen käsittelylle poliisiyhteistyössä ja oikeudellisessa yhteistyössä rikosasioissa. Sen tarkoituksena on myös varmistaa, etteivät erot jäsenvaltioiden tietosuojan tasossa haittaa tietojen vaihtoa jäsenvaltioiden välillä ja että perusoikeuksia, etenkin oikeutta yksityisyy-

teen ja tietosuojaan kunnioitetaan, erityisesti arvioitaessa tietojen luovuttamista.

Tietosuojuipuitepäättöksen hyväksyminen on olennainen tae sille, että tietosuoja toteutuu myös nyt käsiteltävän puitepäättöksen osalta, vaikka se sisältääkin perussäännökset tietosuojasta. Nyt käsiteltävän puitepäättöksen 8 artiklan 2 kohdan mukaan suoraan tai kahdenvälisesti vaihdettuja tietoja ja tiedustelutietoja käytettäessä noudatetaan vastaanottavan jäsenvaltion tietosuojuisäännöksiä.

Tietosuojan asianmukaisen tason kannalta on lisäksi merkitystä sillä, että puitepäättöksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan myös luovuttavalla jäsenvaltiolla on velvollisuus varmistaa, että puitepäättöksen mukaisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihtamisen menettelyn yhteydessä noudatetaan tietosuojuja koskevia sääntöjä. Suomessa valvonta kuuluu lähinnä tietosuojuvaltuutetulle.

Puitepäättöksen täytäntöönpano

Euroopan unionin puitepäättös on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston 34 artiklan perusteella jäsenvaltioita velvoittava. Puitepäättökset velvoittavat jäsenvaltioita saavutettavaan tulokseen nähden, mutta jättävät muodot ja keinot kansallisten viranomaisten valittaviksi. Lainsäädännön harmonisointinormeina ne muistuttavat EY:n direktiivejä.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu, että puitepäättös pantaisiin täytäntöön säätämällä erillinen laki Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisen tietojen ja tiedustelutietojen vaihdon yksinkertaistamisesta tehdyn puitepäättöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäättöksen soveltamisesta.

Käsiteltävänä olevan puitepäättöksen täytäntöönpanolle sekamuotoisella lailla ei hallintovaliokunnan käsityksen mukaan sinänsä ole valtiosääntöoikeudellista estettä. Puitepäättöksen blanketisäännöksellä täytäntöön pantavaksi ehdotettavat säännökset ovat varsin yksityiskohtaisia ja tarkkoja eivätkä juurikaan jätä liikkumavaraa täytäntöönpanon toteuttamisessa. Lakiehdotus

täyttää siis täytäntöönpanosäätelylle asetettavat yleiset vaatimukset. Valiokunta ei näin ollen näe estettä sekamuotoisen täytäntöönpanotekniikan käyttämiselle, vaikka asianmukaisinta olisi-kin ollut ottaa sääntelyn asiasisältö kokonaisuudessaan kansalliseen lainsäädäntöön.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tapani Tölli /kesk
vpj. Tapani Mäkinen /kok
jäsen. Thomas Blomqvist /r
Maarit Feldt-Ranta /sd
Juha Hakola /kok
Rakel Hiltunen /sd
Heli Järvinen /vihr
Oiva Kaltiokumpu /kesk

Elsi Katainen /kesk
Timo Korhonen /kesk
Valto Koski /sd
Outi Mäkelä /kok
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Lenita Toivakka /kok
Unto Valpas /vas
vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Sivonen.